

Historia Oddziału Górnośląskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego

Małgorzata Labus¹, Rafał Sikora², Katarzyna Strzemińska³

M. Labus

R. Sikora

K. Strzemińska

History of the Upper Silesian Branch of the Polish Geological Society.
Prz. Geol., 70: 319–325.

Abstract. The Upper Silesian Branch of the Polish Geological Society (PGS) was established in 1962 as one of the first regional branches of the PGS. Due to the specificity of the region, geologists working in Upper Silesia were most often concerned with the exploration and exploitation of hard coal in the USCIB, but also undertook research on the geology of the USCIB margin, poly-metallic deposits, hydrocarbons, hydrogeology, and environmental protection in areas of mining activities. These problems were expressed in the topics of PGS annual meetings, field sessions and seminars. During the 60 years of activity, five PGS meetings were organized, the topics of which concerned the

latest achievements in geology in the region. Already in the first years of operation of the Upper Silesian Branch of PGS, it was noticed that a special feature of this branch is the considerable dispersion of geologists working in various cities of the voivodeship. However, despite the difficulties resulting from this fact, the Upper Silesian Branch is active and it has been consolidating the scattered community of geologists in the region of Upper Silesia since its establishment.

Keywords: Upper Silesian Branch of the PGS, history of geological science, Polish Geological Society

Obszar Górnego Śląska, ze względu na swoje unikatowe bogactwa surowcowe, był przedmiotem zainteresowań polskich geologów już od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości. W związku z tym, działalność Polskiego Towarzystwa Geologicznego (PTGeol) w tym regionie zaznaczyła się już na początku lat 20. XX w., lecz prowadzona była przez ośrodek krakowski. Zagadnienia geologii regionu górnośląskiego były prezentowane już na II Wędrownym Spotkaniu PTGeol w 1922 r., które odbyło się pod przewodnictwem Władysława Szajnochy, a poruszane wówczas problemy dotyczyły m.in. *Śląskiego Zagłębia Węglowego* (Goetel, 1923). Z kolei 6 Zjazd PTGeol w Katowicach, w 1925 r., był przygotowany przez Oddział Warszawski i geologów związanych z Państwowym Instytutem Geologicznym (PIG): Stefana Czarnockiego, Stanisława Doktorowicza-Hrebnińskiego i Andrzeja Makowskiego (Krajewski, 1953). W okresie międzywojennym PTGeol utrzymywało nawet kontakty z niemieckim Górnośląskim Towarzystwem Geologicznym (Geologische Vereinigung Oberschlesiens; Żelechowski, 1925).

Po II wojnie światowej na obszarze Górnego Śląska nastąpiła intensyfikacja poszukiwań geologicznych, a przemysł wydobywczy był jedną z najważniejszych gałęzi gospodarki w Polsce. Czynniki te powodowały rozwój ośrodków naukowych oraz firm branżowych w regionie, do których ściągaly nowe kadry pracownicze. W związku z tym uzasadnione było powołanie Oddziału Górnośląskiego (OG) PTGeol. Był to jeden z pierwszych ośrodków regionalnych PTGeol, jakie powstały po II wojnie światowej, a z inicjatywą jego utworzenia wyszedł Czesław Poborski. Ideę wsparł prezes Zarządu Głównego Henryk Świdziński.

Utworzenie nowego ośrodka Towarzystwa wpisywało się w ogólny trend dynamicznej rozbudowy regionalnych struktur PTGeol, jaki zaznaczył się w latach 60. i na początku lat 70. XX w. (Sikora i in., 2022).

Zebranie organizacyjne odbyło się w Katowicach 9 marca 1962 r. Wzięło w nim udział 30 członków PTGeol zamieszkujących obszar Górnego Śląska, w dużej mierze należących dotychczas do Oddziału Krakowskiego (Waśkowska i in., 2022). Zebrani pozytywnie ustosunkowali się do zaproponowanej inicjatywy i jeszcze tego samego dnia wybrali pierwszy Zarząd Oddziału. Przewodniczącym został Czesław Poborski, a sekretarzem Władysław Marchacz (tab. 1). Pierwsze zebranie naukowe z referatami i dyskusją zorganizowano 18 maja 1962 r. w Katowicach i miało ono charakter otwarty, a udział w nim wzięło ponad 100 osób. W obu zebraniach uczestniczyli przewodniczący i sekretarz Zarządu Głównego (Unrug, 1963). W 1965 r. siedziba OG PTGeol została przeniesiona do Sosnowca, do nowo wybudowanego gmachu Oddziału Górnośląskiego PIG i pozostaje tam do dziś (ryc. 1). Specyfiką OG PTGeol jest znaczne rozproszenie jego członków na całym terenie Górnego Śląska i Zagłębia, co powoduje trudności w organizacji posiedzeń i innych imprez. Problem ten odnotowano także w sprawozdaniu za 1966 r. (Unrug, 1967). Dlatego też w kolejnych latach często organizowano zebrania i odczyty w różnych ośrodkach naukowych ówczesnego województwa katowickiego. Posiedzenia były organizowane m.in. na Politechnice Śląskiej (PŚ) w Gliwicach, w Oddziale Górnośląskim PIG w Sosnowcu, Przedsiębiorstwie Geologicznym w Katowicach i Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Wiertniczo-Geologicznym w Tychach (Siewniak, 1971).

¹ Katedra Geologii Stosowanej, Politechnika Śląska, ul. Akademicka 2, 44-100 Gliwice; malgorzata.labus@polsl.pl

² Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Centrum Geozagrożeń, ul. Skrzatów 1, 31-560 Kraków; rsik@pgi.gov.pl

³ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Oddział Górnośląski, ul. Królowej Jadwigi 1, 51-200 Sosnowiec; kstr@pgi.gov.pl

Tab. 1. Przewodniczący (prezesi) i sekretarze Oddziału Górnośląskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego
Table 1. List of presidents and secretaries of the Upper Silesian Branch of the Polish Geological Society

Przewodniczący <i>Chairman</i>	Lata kadencji <i>Term of office</i>	Sekretarze <i>Secretary</i>
Czesław Poborski	1962–1964	Władysław Marchacz (1962–1965)
Zdzisław Dembowski	1964–1967	Stanisław Cebulak (1965–1967)
Karol Bojkowski	1967–1979	Alina Siewniak (1967–1979)
Andrzej Rózkowski	1979–1983	Teresa Rudzińska (1979–1983)
Stanisław Bukowy	1984–1988	Barbara Wojnar (1984–1988)
Józef Porzycki	1988–1991	Janusz Trzepierzynski (1988–1991)
Łucja Musiał	1991–1993	Alina Siewniak (1991–1995)
Jadwiga Ślósarz	1993–1997	
Paweł Woźniak	1997–2003	Andrzej Siemiński (1995–1997)
		Aleksandra Gawęda (1997–1999)
		Lidia Razowska (1999–2001)
Anna Jurczak–Drabek	2003–2006	Bożena Głogowska (2001–2006)
Rafał Sikora	2006–2017	Katarzyna Strzezińska (2006–2014)
Paweł Woźniak	2017–2021	Andrzej Piotrowski (2016–2021)
Michał Żaba	od 2021	Anna Stachura (od 2021)

Ryc. 1. Gmach Oddziału Górnośląskiego PIG-PIB, gdzie znajduje się siedziba Oddziału Górnośląskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego, ul. Królowej Jadwigi 1, Sosnowiec. Fot. R. Formowicz

Fig. 1. Building of the Upper Silesian Branch of the Polish Geological Institute-NRI – the seat of the Upper Silesian Branch of the Polish Geological Society; Królowej Jadwigi 1, Sosnowiec. Photo by R. Formowicz

W 1971 r., z okazji 50-lecia PTGeol, w *Roczniku Polskiego Towarzystwa Geologicznego* ukazał się artykuł podsumowujący dzieje Towarzystwa (Maślankiewicz, 1971a). Podobny artykuł został opublikowany w tym samym roku w *Przeглядzie Geologicznym* wraz publikacjami podsumowującymi działalność poszczególnych ośrodków (Maślankiewicz, 1971b). Oddział Górnośląski liczył sobie wtedy dopiero 8 lat, dlatego też brak tradycji tego ośrodka został uznany za jedną z trudności, z jaką oddział miał się zmierzyć w kolejnych latach działalności. Jako pozostałe problemy wymieniono, wspomniane już, duże rozproszenie geologów oraz ich daleko posuniętą specjalizację (Siewniak, 1971).

Należy tu zauważyć, że członkowie OG aktywnie uczestniczyli w pracach sekcji specjalistycznych PTGeol m.in. w Sekcji Tektonicznej i Paleontologicznej – szczególnie w latach 80. i 90. XX w.

POSIEDZENIA NAUKOWE I SESJE TERENOWE

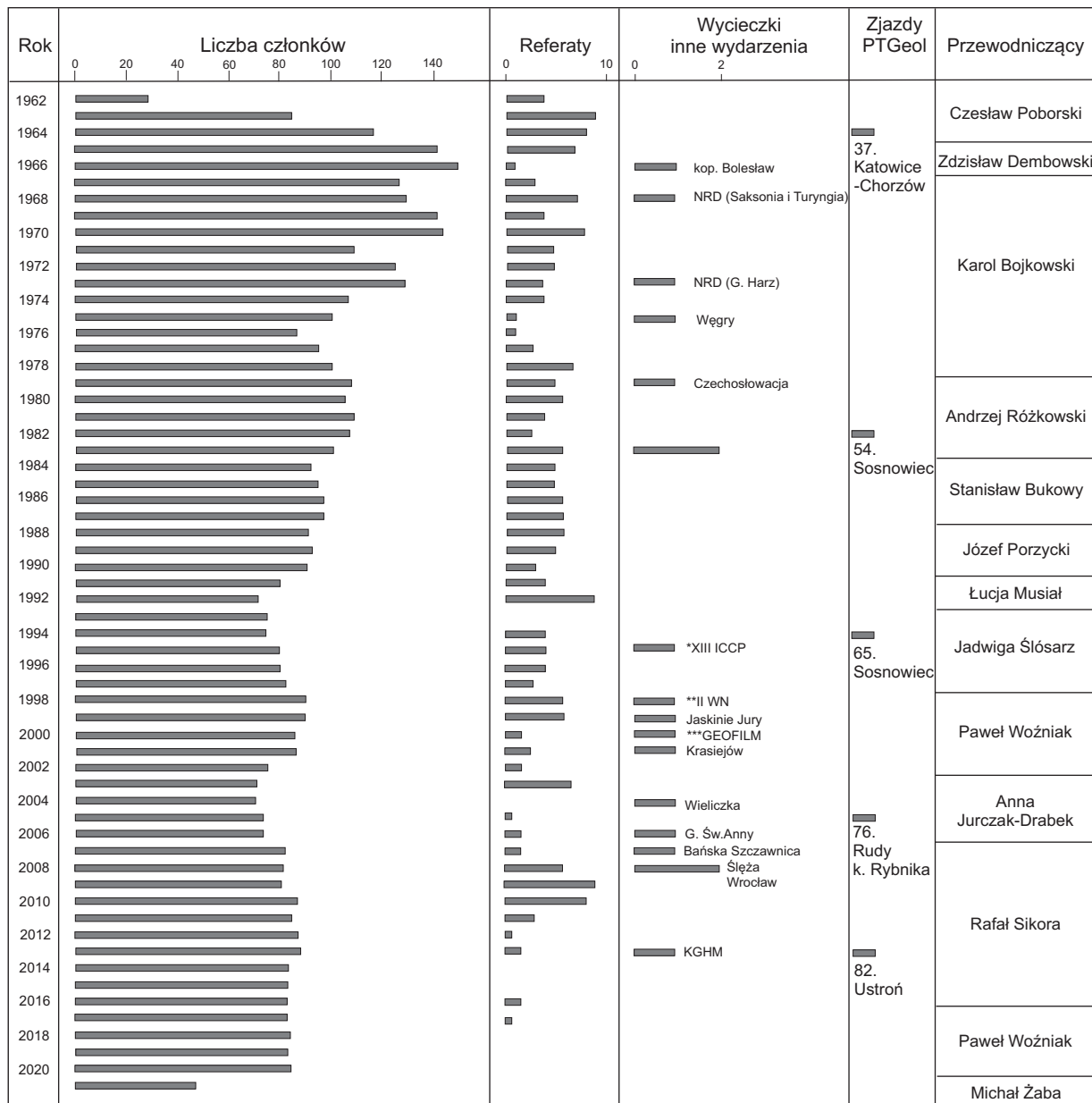
W latach 1961–1964 odbyło się łącznie 18 posiedzeń, na których wygłoszono 21 referatów (ryc. 2). W 1966 r. zorganizowano – oprócz posiedzenia referatowego – wycieczkę do kopalni rud cynkowo-olowowych w Bolesławiu. W 1968 r. OG zorganizował 7 posiedzeń naukowych z referatami, a ponadto 2 odczyty popularno-naukowe dla Sekcji Nauk o Ziemi Koła Naukowego Studentów PŚ. W czerwcu 1968 r. odbyła się wycieczka autokarowa do NRD, w celu zapoznania się z budową geologiczną Łużyc, Saksonii i Turynii. W 1973 r. odbyła się kolejna wycieczka do NRD, w góry Harzu. W 1975 r. zorganizowano również 7-dniowy wyjazd naukowy na Węgry (Paulo, 1976).

W końcu lat 70. i w latach 80. XX w. nadal organizowano wiele posiedzeń, na których prezentowano referaty (ryc. 2). W kolejnych latach aktywność referatowa była zmienna, z wyraźnie zaznaczającym się spadkiem na początku XXI w., co prawdopodobnie wynika ze zmiany sposobu pozyskiwania informacji dotyczących nowych trendów w danej dziedzinie geologii. Aktywność naukowa śledzona jest drogą internetową, co spowodowało spadek zainteresowania bezpośrednimi spotkaniami. Ponadto w życiu społeczności geologicznej w Polsce, również w regionie górnośląskim, zaznaczył się kryzys wspólnotowości i ogólnospołeczne osłabienie samoorganizacji na rzecz wzrostu indywidualizmu, cechującego nowe pokolenie geologów (Sikora i in., 2022).

DZIAŁALNOŚĆ KONFERENCYJNA

Do najważniejszych wydarzeń w działalności OG PTGeol należą coroczne zjazdy (tab. 2), dające możliwość bezpośredniego spotkania członków towarzystwa z różnych ośrodków, a także zapoznania się z najnowszymi osiągnięciami geologii w danym regionie, również podczas sesji terenowych.

Pierwszy zjazd OG zorganizował już po 2 latach działalności. W dniach 6–9 września 1964 r. odbył się 37. Zjazd PTGeol w Katowicach i Chorzowie, poświęcony problematyce geologicznej i surowcowej regionu górnośląskiego (ryc. 3 i 4). Zadaniem zjazdu było podsumowanie osiągnięć geologii w najważniejszym regionie przemysłowym kraju, w dwudziestolecie PRL. Komitet organizacyjny zjazdu działał pod przewodnictwem Zdzisława Dembowskiego, a sekretarzem był Adam Kotas. W prezydium zjazdu oprócz nich zasiadali również Henryk Świdziński i Rafał Unrug, reprezentujący Zarząd Główny PTGeol. Zważywszy na dużą skalę tego przedsięwzięcia, w organizację zjazdu zaangażowanych było wielu pracowników PIG, Ministerstwa Górnictwa i Energetyki, Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego, Akademii Górniczo-Hutniczej (AGH), Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) i Zjednoczenia Przedsiębiorstw Geologicznych (Passendorfer, 1971). Tematyka zjazdu, ze względu na swą różnorodność, została podzielona na 4 sekcje: geologii karbo-

* współorganizacja XIII Kongresu ICCP; ** współorganizacja II Warsztatów Naukowych "Programy komputerowe w geologii"
*** organizacja Przeglądu Filmów "GEOFILM 2000"

Ryc. 2. Działalność Oddziału Górnośląskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1962–2021
Fig. 2. Activity of the Upper Silesian Branch of the Polish Geological Society in 1962–2021

nu, geologii triasu i złóż cynku i ołowiu, złóż węgla i surowców towarzyszących oraz hydrogeologii. Na uwagę zasługuje fakt, że w trakcie zjazdu zorganizowano aż 16 wycieczek terenowych (w tym zwiedzanie kopalń węgla kamiennego i zakładów górniczych). Udział w zjeździe wzięło 271 delegatów, w tym 51 gości zagranicznych z Belgii, Francji, RFN, NRD, Czechosłowacji, Bułgarii, Jugosławii, Węgier i Rumunii. Szczegółowy opis poruszanej tematyki i program wycieczek został opisany przez Passendorfera (1971). Zjazdowi towarzyszyła IV konferencja Przedstawicieli Towarzystw Geologicznych Krajów Demokracji Ludowej zorganizowana 10 września 1964 r. w Stacji Terenowej Instytutu Geologicznego (IG) w Sosnowcu.

Kolejną okazją do prezentacji osiągnięć geologicznych na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego (GZW) był 54. Zjazd PTGeol, zorganizowany (pomimo trwającego stanu wojennego) w dniach 23–25 września 1982 r., na któ-

rym poruszano również zagadnienia geologii północno-wschodniego obrzeżenia GZW (tab. 2, ryc. 5). Organizatorem zjazdu był OG PTGeol, przy współudziale m.in. Oddziału Górnośląskiego PIG, Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego (UŚ), AGH i UJ. Komitetowi Organizacyjnemu zjazdu przewodniczył Andrzej Rózkowski, a funkcję wiceprzewodniczących pełnili: Lucja Musiał i Adam Tabor. Referaty i dyskusja dotyczyły: budowy geologicznej i problemu mineralizacji kruszcowej paleozoiku północno-wschodniego obrzeżenia zagłębia, budowy geologicznej południowej części GZW, zagadnień hydrogeologicznych GZW i jego obrzeżenia. Zjazd ten – podobnie jak poprzedni w tym regionie – ponownie zgromadził dużą liczbę uczestników (130, w tym udział delegacji Węgierskiego Towarzystwa Geologicznego). Gościem specjalnym był Prezes Centralnego Urzędu Górniczego, Zdzisław Dembowski, były przewodniczący OG PTGeol (tab. 1).

Tab. 2. Ważniejsze wydarzenia naukowe zorganizowane przez Oddział Górnośląski PTGeol
Table 2. Major scientific events organized by the Upper Silesian Branch of PGS

Data i miejsce zjazdu <i>Date and place of meeting</i>	Tytuł zjazdu <i>Meeting title</i>	Przewodniczący i sekretarz komitetu organizacyjnego <i>Chairman and secretary of the Organizing Committee</i>	Liczba referatów, posterów i sesji terenowych <i>Number of presentations, posters and field sessions</i>	Uczestnicy <i>Participants</i>
6–9.09.1964 r. Katowice	32. Zjazd Naukowy PTGeol Problemy geologiczne i surowcowe Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego Redakcja materiałów zjazdowych: Karol Bojkowski, Aleksander Jachowicz	Przewodniczący: Zdzisław Dembowski Sekretarz: Adam Kotas	16 referatów w 4 sekcjach: I. Sekcja geologii karbonu II. Sekcja geologii triasu i złóż rudy cynku i ołowiu III. Sekcja złóż węgla i surowców towarzyszących IV. Sekcja hydrogeologii 16 sesji terenowych 10.09.1964 r. – sympozjum pozjazdowe w Górnośląskiej Stacji Terenowej w Sosnowcu	271 uczestników, w tym 51 z Belgii, Francji, RFN, NRD, Czechosłowacji, Bułgarii, Jugosławii, Węgier i Rumunii
23–25.09.1982 r. Sosnowiec	54. Zjazd Naukowy PTGeol Geologia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego i jego wschodniego obrzeżenia Redakcja materiałów zjazdowych: Andrzej Rózkowski, Jadwiga Ślósarz	Przewodniczący: Andrzej Rózkowski	5 referatów sesji plenarnej 3 grupy referatów problemowych 4 sesje terenowe	130 uczestników; udział delegacji Węgierskiego Towarzystwa Geologicznego
22–24.09.1994 r. Sosnowiec	65. Zjazd Naukowy PTGeol Paleozoik północno-wschodniego obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego	Przewodniczący: Andrzej Rózkowski Sekretarz: Andrzej Siemiński	5 referatów sesji plenarnej 12 posterów 4 sesje terenowe	159 uczestników, w tym 6 z Austrii, Estonii, Litwy, Szwajcarii, Węgier i USA
14–16.09.2005 r. Rudy k/Rybnika	76. Zjazd Naukowy PTGeol Geologia i zagadnienia ochrony środowiska w regionie górnośląskim Redakcja materiałów zjazdowych: Janusz Jureczka, Zbigniew Buła, Jerzy Żaba	Przewodnicząca: Anna Jurczak-Drabek Sekretarz: Katarzyna Strzeмиńska	5 referatów sesji plenarnej 10 referatów w sesjach tematycznych 9 posterów 6 sesji terenowych	115 uczestników, w tym 11 z Ukrainy, Czech i Australii
19–21.09.2013 r. Ustroń	82. Zjazd Naukowy PTGeol Wyzwania geologii regionu górnośląskiego w XXI wieku Redakcja materiałów zjazdowych: Janusz Jureczka Redakcja przewodnika wycieczkowego: Michał Krobicki, Rafał Sikora	Przewodniczący: Rafał Sikora Sekretarze: Izabela Ługiewicz-Mołas, Anita Grędysa	8 referatów w sesjach plenarnych 6 referatów w sesjach tematycznych 7 posterów 6 sesji terenowych	80 uczestników, w tym 4 z Czech i Ukrainy

Kontynuacja i rozwinięcie problematyki 54. Zjazdu PTGeol nastąpiła podczas kolejnego zjazdu, organizowanego przez OG. W dniach 22–24 września 1994 r. w Sosnowcu odbył się 65. Zjazd PTGeol pt.: *Paleozoik północno-wschodniego obrzeżenia Górnośląskiego Zagłębia Węglowego* (tab. 2, ryc. 5), ponownie pod przewodnictwem Andrzeja Rózkowskiego. Istotnym i nowym zagadnieniem w poznawaniu geologii regionu, poruszonym w ramach zjazdu, były wyniki wierceń, osiagających podłoże paleozoiczne w północno-wschodnim obrzeżeniu GZW, gdzie odkryto przejawy mineralizacji polimetalicznej. W efekcie tych badań rozpoznane zostało złożo rud molibdenowo-wolframowo-miedziowych w rejonie Myszkowa. W ramach zjazdu zorganizowano 4 wycieczki w rejonie m.in.: Dębniaka, Siewierza, Myszkowa, Olsztyna, Czeladzi i Piekara Śl. W zjeździe uczestniczyło 159 osób, w tym goście zagraniczni z Austrii, Estonii, Litwy, Szwajcarii, Węgier i USA.

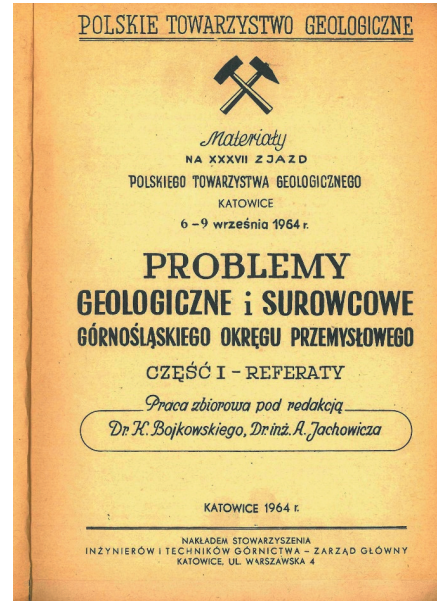
Temat zjazdu naukowego Towarzystwa pojawił się ponownie na Górnym Śląsku już w kolejnym tysiącleciu.

W dniach 14–16 września 2005 r. w Rudach k. Rybnika odbył się 76. Zjazd PTGeol pod hasłem *Geologia i zagadnienia ochrony środowiska w regionie górnośląskim* (tab. 2, ryc. 5). Komitetowi organizacyjnemu przewodniczyła Anna Jurczak-Drabek, a rolę sekretarza pełniła Katarzyna Strzeмиńska. Na sesji plenarnej przedstawiono 5 referatów, a oprócz tego, 10 referatów w dwóch sesjach tematycznych oraz 9 prac na sesji posterowej. Zorganizowano 6 wycieczek o zróżnicowanej tematyce, prezentujących całe spektrum zagadnień, od geologicznych, złożowych i hydrogeologicznych poprzez geośrodowiskowe do ochrony georóżnorodności. W zjeździe uczestniczyło 115 osób, w tym goście zagraniczni z Ukrainy, Czech i Australii. Zjazdowi temu poświęcony został wrześniowy numer *Przełądu Geologicznego* z 2005 r.

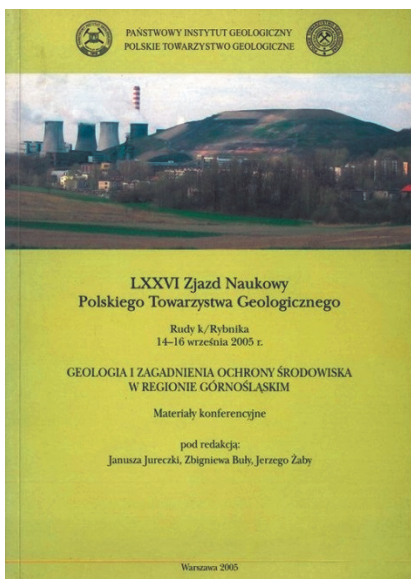
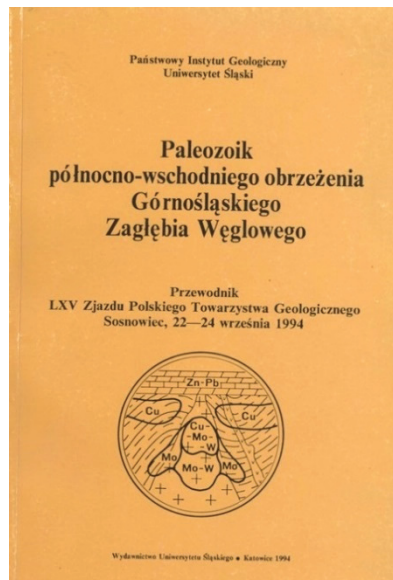
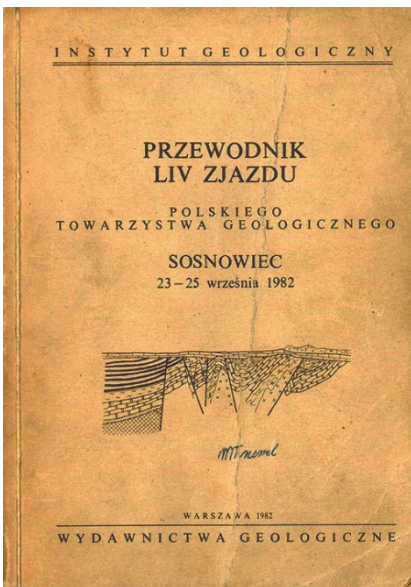
Następny zjazd OG PTGeol został zorganizowany w dniach 19–21 września 2013 r. w Ustroniu (tab. 2, ryc. 5). Był to 82. Zjazd PTGeol, w którego organizację włączył się Oddział Górnośląski PIG-PIB, Wydział Gór-

Ryc. 3. Prezydium 37. Zjazdu PTGeol. Od lewej: Zdzisław Dembowski – przewodniczący Komitetu Organizacyjnego, Henryk Świdziński – prezes PTGeol, Rafał Unrug – sekretarz PTGeol. Fot. z archiwum PIG-PIB
Fig. 3. Presidium of the 37th PGS Annual Meeting. From the left: Zdzisław Dembowski – chairman of the Organizing Committee, Henryk Świdziński – president of PGS, Rafał Unrug – secretary of PGS. Photo from the PGI-NRI Archives

Ryc. 4. Druga strona przewodnika 37. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Katowicach w 1964 r.
Fig. 4. The second page of the guidebook for the 37th Meeting of the Polish Geological Society in Katowice in 1964

Ryc. 5. Okładki przewodników 54. Zjazdu PTGeol (1982) i 65. Zjazdu (1994) w Sosnowcu, 76. Zjazdu w Rudach k/ Rybnika w 2005 r. i 82. Zjazdu w Ustroniu w 2013 r.
Fig. 5. Cover pages of the guidebooks of the annual meetings of the Polish Geological Society in Sosnowiec (1982, 54th Annual Meeting), Rudki near Rybnik (2005, 76th Annual Meeting) and Ustroń (2013, 82nd Annual Meeting)

nictwa i Geologii PŚ i Wydział Nauk o Ziemi UŚ. Tym razem uwagę zwrócono na problem, jakim są *Wyzwania geologii regionu górnośląskiego w XXI wieku*. Komitetem organizacyjnym kierował Rafał Sikora, sprawami zaś sekretariatu zajmowały się Izabela Ługiewicz-Moła i Anita Grędyś. Obrady odbywały się w kilku sesjach tematycznych, poświęconych: zagadnieniom i perspektywom badawczym dotyczącym prekambryjskiego fundamentu i dolnopaleozoicznej pokrywy osadowej regionu, eksploatacji metanu z pokładów węgla w GZW, problemowi występowania osuwisk na Górnym Śląsku oraz problemom hydrogeologicznym, związanym z odwadnianiem terenów górniczych i zaopatrzeniem miast aglomeracji w wodę. Uzupełnieniem prezentowanej tematyki było sześć sesji terenowych, podczas których przedstawiono zagadnienia eksploatacji węgla kamiennego w rejonie Jastrzębia Zdroju, zjawiska krasowe w obrębie paleozoicznej platformy węglanowej na Morawach (ryc. 6), uwarunkowania rozwoju osuwisk w rejonie Baraniej Góry, monitoringu osuwisk, występowania wód leczniczych w Ustroniu, oraz zaprezentowano wykorzystanie zabytków techniki w promocji dziedzictwa Górnego Śląska. W zjeździe wzięło udział 82 uczestników, w tym goście z Czech i Ukrainy.

Oprócz zjazdów OG organizował, lub uczestniczył w organizacji, wielu innych konferencji i wydarzeń naukowych (ryc. 2). W latach 70. XX w. OG współpracował z niektórymi sekcjami specjalistycznymi Towarzystwa. Na przykład, w 1977 r. współorganizował konferencję tereno-

wą Sekcji Tektonicznej PTGeol, a w kolejnym roku brał udział w przygotowaniu III Konferencji Naukowej Paleontologów. Natomiast w 1979 r. zorganizowano, razem z Górnośląskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk o Ziemi, terenową konferencję naukową w Czechosłowacji, która poświęcona była litostratygrafii syluru, dewonu i karbonu basenu czeskiego oraz hydrogeochemii wód mineralnych rejonu Karlowych Warów (Ślącza, 1980). W 1998 r. zorganizowano m.in. wystawę pt. *Ruch zamknięty w kamieniu*. Oddział Górnośląski był także współorganizatorem II Warsztatów Naukowych pt. *Programy komputerowe w geologii*, w których wzięło udział 70 osób i wygłoszono 17 referatów (ryc. 2).

WŁADZE I CZŁONKOWIE ODDZIAŁU GÓRNOŚLĄSKIEGO PTGeol

Pierwszym przewodniczącym OG PTGeol został Czesław Poborski (tab. 1), pracownik Głównego Instytutu Górniczego (GIG) i PŚ w Gliwicach, który już od 1960 r. podejmował starania o utworzenie OG PTGeol. Po rozpoczęciu działalności tego oddziału rozpoczął organizację 37. Zjazdu Towarzystwa, który miał się odbyć w 1964 r. Niestety tragiczna śmierć C. Poborskiego, w marcu 1964 r., przerwała te działania (Krajewski, 1965).

W kolejnych kadencjach funkcję przewodniczących pełnili, tradycyjnie, pracownicy Oddziału Górnośląskiego PIG (tab. 1). W latach 1964–1966 przewodniczącym OG PTGeol

był Zdzisław Dembowski, pracownik Stacji Terenowej PIG w Sosnowcu, a następnie dyrektor Oddziału Górnośląskiego PIG. Funkcję tę pełnił do 1973 r., kiedy został powołany na prezesa Centralnego Urzędu Geologii.

Kolejnym przewodniczącym (w latach 1967–1978) był Karol Bojkowski, również pracownik Stacji Terenowej PIG (w latach 1951–1987) i Politechniki Śląskiej (w latach 1969–1982), a następnie – w latach 1978–1983 – Andrzej Różkowski, pracownik Oddziału Górnośląskiego PIG (w latach 1955–1986) i Uniwersytetu Śląskiego (1975–2004), gdzie zorganizował Zakład Hydrogeologii na Wydziale Nauk o Ziemi. Za swoje zasługi na rzecz PTGeol w 1999 r. został mianowany członkiem honorowym.

Funkcję przewodniczącego OG PTGeol w latach 1984–1987 sprawował Stanisław Bukowy, pracownik IG (w latach 1958–1974), potem Uniwersytetu Śląskiego (1974–1990), gdzie pełnił m.in. funkcję dziekana Wydziału Nauk o Ziemi (w latach 1987–1990). W ramach działalności w PTGeol był też przewodniczącym Sekcji Tektonicznej (1984–1985). W 1997 r. został członkiem honorowym towarzystwa.

Ryc. 6. Zdjęcie zbiorowe uczestników wycieczki na Morawy podczas 82. Zjazdu PTGeol w Ustroniu w 2013 r. Fot. z archiwum PIG-PIB. W pierwszym rzędzie, od lewej: Katarzyna Strzezińska, Anita Grędyś, Anna Pasieczna. Stoją: od lewej: Janusz Jureczka, Andrzej Tyc, Robert Formowicz, Wanda Ginalska-Prokop, Paweł Karnkowski, Ewa Salamon, Paulina Cudak, Joanna Cudak, Stefania Wiśniewska, Bożena Nikiel-Tshabangu (?), Anna Jurczak-Drabek, Adam Idziak, Weronika Nadłonek; W drugim rzędzie: Sławomir Kędzior, Ryszard Habryn, Anna Lejzerowicz, Jarosław Szulik, Paweł Uznański, Małgorzata Superczyńska, Marek Pietrusiak, Tadeusz Kozimor, Radosław Florek, NN, Michał Rolka, Andrzej Pacholewski, Marcin Szałajko (?), Kazimierz Madej, Marcin Zembał, Jiří Otava, Jacek Szczygieł, Andrzej K. Piotrowski

Fig. 6. Participants of the trip to Moravia during the 82nd PGS Meeting in Ustron in 2013. Photo from the PGI-NRI Archives

W okresie 1988–1990 przewodniczącym OG PTGeol był Józef Porzycki, pracownik PIG (1956–1993), w latach 1982–1993 kierownik Stacji Terenowej, a później Oddziału Górnośląskiego PIG w Sosnowcu.

W latach 90. XX w. i w pierwszym 20-leciu XXI w. funkcje przewodniczących OG PTGeol pełnili: Lucja Musiał (1990–1992) – paleontolog, zajmująca się makrofauną karbońską, Jadwiga Ślusarz (1992–1998) – mineralog, zajmująca się asocjacjami minerałów kruszcowych z obrzeżenia GZW, Paweł Woźniak (1998–2003 i 2017–2021) – popularyzator geologii i geoturystyki, Anna Jurczak-Drabek (2003–2006) – petrolog węgla, Rafał Sikora (2006–2017) – geolog strukturalny, badacz osuwisk. Od września 2021 r. przewodniczącym OG PTGeol jest Michał Żaba (tab. 1).

W pierwszych latach działalności liczba członków oddziału szybko rosła, od 30 w 1962 r. do 150 w 1966 r. (ryc. 2). W latach 70. i 80. XX w. oddział liczył od 87 do 129 członków. W latach 90. XX w. liczba ta malała (nawet do 70 osób w 1992 r.). Niewielki wzrost zanotowano pod koniec lat 90. XX w. W latach 2000–2020 liczba członków utrzymywała się w przedziale 72–87, a obecnie, po weryfikacji opłacania składek członkowskich, spadła do 48 osób.

PODSUMOWANIE

Oddział Górnośląski PTGeol był jednym z pierwszych ośrodków regionalnych Towarzystwa, jakie powstały po II wojnie światowej. Ze względu na specyfikę regionu, geolodzy pracujący na Górnym Śląsku najczęściej związani byli z pracami poszukiwawczymi i eksploatacją węgla kamiennego w GZW, ale również podejmowali badania nad geologią obrzeżenia GZW, złóż polimetalicznych, występowaniem węglowodorów, zagadnieniami hydrogeologicznymi i ochroną środowiska na terenach objętych działalnością górnictwem. Problemy te znajdowały wyraz w tematyce zjazdów PTGeol, sesjach terenowych i referatów na posiedzeniach naukowych.

Cechą szczególną tego ośrodka jest znaczne rozproszenie geologów, pracujących w różnych miastach województwa, mimo jednak wynikających z tego faktu trudności, OG aktywnie działa od momentu swojego powstania w 1962 r. i spaja rozsiarane środowisko geologów w regionie, co wymaga specjalnych zabiegów organizacyjnych. W 2008 r. z inicjatywy ówczesnego przewodniczącego OG PTGeol Rafała Sikory Towarzystwo objęło patronatem Ogólnopolski Konkurs Geologiczno-Środowiskowy Nasza Ziemia – środowisko przyrodnicze wczoraj, dziś i jutro, organizowany przez PIG-PIB. Oddział już od początku XXI w. patronował regionalnej edycji konkursu.

W ciągu 60 lat działalności zorganizowano 5 zjazdów PTGeol, których tematyka dotyczyła najnowszych osiągnięć geologii w regionie. Zjazdom tym nieodzownie towarzyszyła bogata oferta sesji terenowych, a popularność przedstawianych zagadnień sprowadzała na Górny Śląsk i w rejon Zagłębia Śląsko-Dąbrowskiego wielu gości z różnych ośrodków w Polsce i z zagranicy. W latach 60–80. XX w. działalność OG PTGeol była realizowana pod przewodnictwem wielu uznanych polskich geologów (Z. Dembowski, K. Bojkowski, A. Różkowski, S. Bukowy, J. Porzycki), co nadal stanowi dobry wzór i inspirację dla ich

następców. Należy jednak wspomnieć, że w sprawach organizacyjnych przewodniczącym oddziału towarzyszyły osoby świadome istotności PTGeol w życiu geologicznym w kraju, o dużym poczuciu działalności społecznej i zmyśle organizacyjnym. Oprócz wymienionych wcześniej w artykule osób byli to m.in. Zbigniew Buła, Aleksander Jachowicz, Sonia Dybowa-Jachowicz, Janusz Jureczka, Adam Kotas, Anna Kotas, Magdalena Misz-Kennan, Kazimierz Piekarski, Marek Pozzi, Anna Różkowska, Jadwiga Wagner. W ostatnich 20 latach w Zarządzie Głównym PTGeol oddział był reprezentowany przez: Krzysztofa Labusa, Monikę Jachowicz-Zdanowską i Albina Zdanowskiego, a Jerzy Żaba w latach 2003–2005 pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Głównego. Obecnie w gremium tym oddział jest reprezentowany przez Krzysztofa Labusa i Katarzynę Strzezińską, a w Główniej Komisji Rewizyjnej zasiada Monika Jachowicz-Zdanowska.

W 2022 r. OG Polskiego Towarzystwa Geologicznego obchodzi 60-lecie istnienia i w tym miejscu należą się podziękowania, wszystkim byłym i obecnym członkom oddziału, za udział w przedsięwzięciach organizowanych pod wspólnym szyldem, za pomoc przy ich realizacji. Podziękowania skierowane są też do instytucji i firm, z którymi oddział współpracował na przestrzeni lat: Oddziału Górnośląskiego PIG, Instytutu Nauk o Ziemi UŚ, Katedry Geologii Stosowanej PŚ, GIG, Przedsiębiorstwa Geologicznego w Katowicach, Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A., kopalni węgla kamiennego zrzeszonych w ramach Polskiej Grupy Górniczej S.A., PGNiG S.A., Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

LITERATURA

- GOETEL W. 1923 – Powstanie i dwa pierwsze lata Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 1: 100–104.
- KRAJEWSKI S. 1953 – Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–1952). *Prz. Geol.*, 1 (5): 198–206.
- KRAJEWSKI R. 1965 – Czesław Poborski (1916–1964). *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 35 (4): 495–500.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971a – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 41 (1): 5–30.
- MAŚLANKIEWICZ K. 1971b – Pięćdziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 19 (7): 322–327.
- PASSENDORFER E. 1971 – Zjazdy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 19 (7): 327–337.
- PAULO A. 1976 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1975. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 46 (4): 601–610.
- SIEWNIAK A. 1971 – Oddział Górnośląski PTG. *Prz. Geol.*, 19 (7): 343–344.
- SIKORA R., WAŚKOWSKA A., KOWALCZEWSKA O., KRZYWIEC P., PŁOCH I. 2022 – Sto lat Polskiego Towarzystwa Geologicznego (1921–2021). *Prz. Geol.*, 70 (4): 247–266.
- ŚLĄCZKA A. 1980 – Sprawozdanie z Działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1979. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 50 (3/4): 493–511.
- ŚLĄCZKA A., SIKORA R., WAŚKOWSKA A. 2022 – Sto lat międzynarodowej współpracy Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.*, 70 (4): 282–291.
- UNRUG R. 1963 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w r. adm. 1961/62. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 33 (4): 561–565.
- UNRUG R. 1967 – Sprawozdanie z działalności Polskiego Towarzystwa Geologicznego w roku 1966. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 37 (4): 601–609.
- WAŚKOWSKA A., SIKORA R., STARZEC K., ŚLĄCZKA A. 2022 – Dzieje Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Geologicznego. *Prz. Geol.* 70 (4): 292–299.
- ŻELECHOWSKI W. 1925 – Działalność Polskiego Towarzystwa Geologicznego w latach 1923–25. *Ann. Soc. Geol. Pol.*, 2: 94–102.